

## Een spiegelverhaal

Gepubliceerd als onderdeel van een preek in de bundel *In het hart van de Betuwe*, een *liber amicorum* bij het veertigjarig ambtsjubileum van ds. F.H. Scheffer (1998).

### Vrucht

Eens was er een sterke, gezonde appelboom. Als jong boompje had hij een plaats gekregen op de hoek van een kruising in het dorp. Hij stond er goed. Hij kon alle vier de wegen goed overzien vanaf zijn plaats.

En hij zag nog meer. Want achter hem lag een plein.

Op dat plein kwamen de kinderen knikkeren en fietsen. Op de bankjes langs het plein zaten de mensen die even van de zon wilden genieten.

En op het bankje, dat om de boom heen werd gebouwd, zaten soms een paar mannen in de schaduw als de zon te fel werd.

De boom werd groter, en sterker. De vogels zaten in zijn takken. De kinderen klommen soms in zijn takken.

En al die tijd hoorde de boom veel, en zag de boom veel.

Langs de wegen van de kruising zag hij mensen komen en gaan. Hij zag ongelukken gebeuren. Soms niet zo ernstig, een kind dat op zijn fiets een verkeerde beweging maakte en viel. Soms ook waren het ernstige gebeurtenissen. Dan kwam de ambulance en de dokter.

De boom zag het wel, maar keek heel snel weer over alles heen, naar de verre, wijde horizon.

De boom hoorde ook veel. Want soms vertelden de mensen op de bankjes elkaar minder vrolijke verhalen. Dan werd er gehuild. Soms werd er gevloekt.

De boom hoorde het wel, maar keek liever ver weg, over alles heen, naar de verre, wijde horizon, en probeerde niet aan al die woorden te denken.

Zo stond de boom bij die kruising, bij het plein.

Jaren achtereen. Hij werd verzorgd en gesnoeid. En ieder voorjaar werden zijn takken weer groen na een koude winter.

Maar nooit bracht de boom bloesem en droeg de boom vrucht.

Toen, op een dag, kwam een oude, wijze man op het bankje zitten bij de boom.

Vele dagen achtereen was die man er steeds. Met zijn stok in de hand, zijn grijze baard en zijn gebogen rug.

En hij zat er soms een kwartiertje, soms een half uurtje, en ging dan weer verder.

De boom zag de oude man wel, maar keek dan weer over hem heen, naar de verre, wijde horizon.

Maar op een zekere dag sprak de oude, wijze man.

Zeg eens, boom, waarom draag jij nooit vrucht? Waarom bloeit bij jou de bloesem niet, en zijn er nooit appels te zien aan jouw takken?

De boom wist niet wat hem overkwam, want nog nooit had iemand tegen hem gesproken.

Maar hij had zichzelf snel weer in de hand, en reageerde kortaf:

Waarom zou ik, oude man?

De man glimlachte zachtjes, en zweeg een poosje.

Toen begon hij weer te praten.

Weet je, boom, ik zou zo graag zien, dat er bij jou vruchten zouden groeien, zodat mensen kunnen worden getroost.

Er zitten wel eens mensen op dit plein, die elkaar hun verhaal vertellen. Dan huilen ze, of ze vloeken van boosheid. En dan, dan zou het zo fijn zijn, als van jouw takken een appel kon worden geplukt, om aan die mens te geven, die zo'n verdriet heeft.

En als daar, op de kruising, een kind valt met zijn fiets, dan heeft het pijn en verdriet. Soms komt dat kind dan op dit bankje zitten om te kijken of de schaafwond er groot is. Wat zou het dan fijn zijn, boom, als er van jouw takken een appel kon worden geplukt. Het kind zou de pijn nog wel voelen, maar het zou blij zijn over die grote, rode appel, waarin hij zijn tanden zou kunnen zetten, die hij anders op elkaar zou moeten houden.

En misschien, boom, kan een appel van jou iemand op andere gedachten brengen. Want soms zijn mensen zo bitter hard in hun oordeel. Ze zien elkaar niet eens meer, zo hard zijn ze. Maar als ze elkaar nu eens een appel kunnen aanbieden, misschien dat ze elkaar dan in de ogen leren kijken...

De oude man zweeg even. Hij leek in gedachten.

De boom zei, een beetje stug:

Maar, wat heb ik met hen te maken? Het is allemaal toch hun probleem?

Moeten ze maar beter opletten! En al die problemen zullen er ook wel niet voor niets zijn gekomen!

En de boom keek snel weer naar de verre, wijde horizon.

De oude, wijze man luisterde en knikte.

Toen hij weer begon te spreken, zag je aan zijn gezicht, dat hij van de mensen hield, én van die boom, daar bij de kruising.

Weet je, boom, met jouw vruchten zou je de lach kunnen bevrijden, die bij veel mensen is gevangengenomen door het kwaad dat zij meemaken.

Met jouw vruchten zou je de lach weer naar boven halen, ja. Zo is het.

De boom hoorde de oude, wijze man wel spreken, maar hij zweeg liever, en keek wég, naar de verre, wijde horizon.

Die winter, toen het stil was op het plein, en ook de oude wijze man er niet was omdat het te koud werd, moest er worden gegraven in het plein achter de appelboom. Er kwamen mensen met grote machines, en hun gereedschap ging de harde grond in.

Ze moesten een geul graven vlak langs de boom. Daarvoor moesten stukken van de wortels van de boom worden afgezaagd.

De boom voelde een scherpe pijn, die hem bijna de adem benam, maar hij kon er niets aan doen.

Terwijl alles open lag trad de vorst in, en moesten de mannen stoppen met het werk. De geul bleef open, en daar lagen de wortels van de boom, onbeschermd tegen de koude, snerpande vorst. De koude wind gierde door de geul, en uiteinden van de afgezaagde wortels begonnen te bevriezen.

Iedere dag keek de boom of de mensen zouden komen om het werk af te maken.  
Maar hij zag niets.

Wél zag hij dat nu, middenin de winter, iedere dag de oude, wijze man even bij hem kwam staan.

Hij zei niets, hij keek alleen maar. Met een blik vol verdriet, maar ook met een blik vol verwachting.

De man voelde de pijn van de boom bijna mee, maar was niet wanhopig. Dát zag de boom nu wel.

Want de boom was veranderd door het gebeuren. Hij durfde nu de man gewoon aan te kijken.

En de boom keek ook niet meer naar de verre, wijde horizon.

En hij begon na te denken. Over zichzelf.

Over de mensen om hem heen. Over de spelende kinderen.

Over de oude, wijze man.

En hij herinnerde zich, dat hij ooit mensen had horen praten over zorg voor de ander. Ze hadden het toen gehad over liefde, over lijden voor de ander, alles over-hebben voor de ander - zelfs je leven. Ze hadden zoiets gezegd, dat die liefde beslist vruchten afwierp.

De boom dacht goed na. Ja het gesprek kwam weer terug in zijn gedachten. Ze hadden ook een naam genoemd. Een joodse naam. Iets met Joshua. Over een doornenkroon, en een houten kruis. Het werd de boom wat benauwd, toen hij daaraan dacht, maar toch, hij wilde er niet voor terugschrikken. Hij wilde nadenken over die vraag, hoe het toch kon dat iemand, die stierf tóch vrucht kon dragen. Want dát had hij wel begrepen van die mensen, in dat gesprek, lang geleden.

En nu begon de boom zich af te vragen waarvoor hij zelf had geleefd. Ja, want hij begon bijna te vrezen dat hij die winter zou sterven!

Waarvoor had hij dan geleefd? Een boom zonder vrucht? Had hij de mensen iets te bieden gegeven? Had zijn leven wel zin gehad? Als hij nu zou sterven, deze winter, zou hij dan vruchten dragen?

Toen het even minder werd met de vorst kwamen de mensen terug om het graafwerk af te maken. Ze grepen de schop en wilden de geul dichtgooien.

Toen stond daar ineens de oude, wijze man.

Hij wist de mensen te bewegen eerst nog wat mest te halen, en dat eerst in de geul te gooien, vóór die werd dichtgegooid.

En zo gebeurde.

De boom kreeg het wat minder benauwd. En de wortels konden herstellen.

Maar de winter was nog niet voorbij!

De sneeuw daalde op de takken neer.

De wereld van de boom werd klein.

Door de mist kon hij de verre, wijde horizon niet meer zien, kon hij soms bijna niet meer zien wat er op de vier wegen gebeurde.

Hij was alleen met zichzelf bezig.

En in gedachten keek hij terug op zijn leven. Waaróm had hij geen vrucht gedragen?

En het antwoord wist hij eigenlijk wel: hij was alleen maar bezig geweest ver weg te kijken, naar de horizon, naar de grote dingen, had alleen maar grote gedachten

gekoesterd, maar geen oog gehad voor het kleine, direct om hem heen. Hij vond alles wat er om hem heen gebeurde maar niets waard, en bovendien: hij vond dat ze maar voor zichzelf moesten zorgen.

Maar nu was het voor hem anders geworden. Hij had gemerkt, dat ook hij wel eens door anderen geholpen moest worden. En dat ook hem erge dingen konden overkomen. En dan, zou er dan niemand zijn geweest?

Die oude, wijze man, hij had heel gemakkelijk kunnen zeggen:

Nou, boom, daar ga je dan, eigen schuld, dikke bult!  
Maar de boom zag nóg in gedachten die glimlach om de mond van de oude man. Die had hem niet de in de steek gelaten, daar in de kou.

En die winter nam de boom een besluit.

Het werd voorjaar, voor het eerst in zijn leven.  
En de bloesem bloeide aan de boom dat het een lieve lust was.  
Iedereen die over de kruising reed, keek er naar.  
En de kinderen wezen elkaar op de prachtige bloemen.  
De oude man kwam nog één keer langs, en zat onder de boom op het bankje.  
Hij neuriede. En de boom zei:

Dank je, oude, wijze man.  
Die zomer zag de boom veel kinderen, veel mensen. Hij lachte van binnen om de grappige verhalen.  
Hij hilde als een kind viel met zijn fiets.  
Hij voelde de pijn, als er twee mensen aan elkaar hun verdriet vertelden.

Toen zijn eerste appels rijp waren, voelde hij hoe er één geplukt werd voor een klein kind, dat met de fiets was gevallen, maar minder hilde toen het een appel kreeg.  
Hij merkte hoe een andere appel werd geplukt voor een vrouw in tranen, die dankbaar omhoog keek.  
En hij voelde hoe er nog één werd geplukt voor een man die niet wilde huilen, maar toch getroost werd door die éne appel.

Die herfst, toen bijna alle appels waren geplukt, kwamen twee kinderen naar de boom toe.

Eén van de kinderen ging voor de boom staan, en zei:

Boom, mag ik van jou de laatste appels plukken? Ik wil ze graag meegeven aan iemand die jij ook kent.

De boom vroeg verwonderd:

Maar voor wie zijn ze dan bedoeld?

De jongen keek hem aan en zei:

Weet je, de oude wijze man - hij is gisterennacht overleden. En morgen willen we op zijn kist een paar appels leggen. Van jou, beste boom, want jij was zijn grote vriend. Voor hem, die jou heeft geplant toen je nog klein was.

En de boom, hij hilde van binnen. Verdrietig om het gemis, en toch gelukkig, omdat hij vrucht had leren dragen.